

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

© 2017 РЯЗАНОВА Н. О.

УДК 330.5:338.3

Рязанова Н. О. Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку відновлюваної енергетики

Метою статті є прогнозування й аналіз організаційно-економічного забезпечення розвитку відновлюваної енергетики та її впливу на зв'язані сфери економіки. Проаналізовано незалежність інвестиційної активності відновлюваної енергетики від коливань цін на енергоносії, представлено динаміку співвідношення традиційних і відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), що визначається конкуренцією всередині сектора ВДЕ та ілюструється динамікою здешевлення інноваційних технологій. Обґрунтовано динаміку зниження вартості вітрової та сонячної енергії, разом з цим проаналізовано співвідношення зниження субсидування ЄС ВДЕ. Визначено очікувані позитивні ефекти від активного впровадження ВДЕ в нашій країні. Принципове значення має й обґрунтування механізмів розподілу субсидій, стимулюючих інноваційний розвиток ВДЕ, у зв'язку з чим представлено найбільш ефективні заходи для реалізації цих процедур. Висвітлено політику підтримки відновлюваних джерел енергії, проаналізовано емісію життєвих циклів різноманітних технологій, освітлено схеми підтримки відновлюваних джерел енергії, визначено перспективні напрями розвитку нетрадиційних відновлюваних джерел енергії в Україні.

Ключові слова: відновлювані джерела енергії, відновлювана енергетика, електроенергетика, інноваційний розвиток.

Рис.: 3. **Бібл.:** 11.

Рязанова Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри фінансів, обліку і банківської справи, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська обл., 92703, Україна)

E-mail: natalirozez1975@gmail.com

УДК 330.5:338.3

Рязанова Н. А. Организационно-экономическое обеспечение инновационного развития возобновляемой энергетики

Целью статьи является прогнозирование и анализ организационно-экономического обеспечения развития возобновляемой энергетики и её влияния на связанные сферы экономики. Проанализирована независимость инвестиционной активности возобновляемой энергетики от колебаний цен на энергоносители, представлена динамика соотношения традиционных и возобновляемых источников энергии (ВИЭ), которая определяется конкуренцией внутри сектора ВИЭ и иллюстрируется динамикой удешевления инновационных технологий. Обоснована динамика снижения стоимости ветровой и солнечной энергии, вместе с этим проанализировано соотношение снижения субсидирования ЕС ВИЭ. Определены ожидаемые позитивные эффекты от активного внедрения ВИЭ в нашей стране. Принципиальное значение имеет обоснование механизмов распределения субсидий, стимулирующих инновационное развитие ВИЭ, в связи с чем представлены наиболее эффективные мероприятия для реализации этих процедур. Отражена политика поддержки возобновляемых источников энергии, проанализирована эмиссия жизненных циклов разнообразных технологий, освещены схемы поддержки возобновляемых источников энергии, определены перспективные направления развития нетрадиционных возобновляемых источников энергии в Украине.

Ключевые слова: возобновляемые источники энергии, возобновляемая энергетика, электроэнергетика, инновационное развитие.

Рис.: 3. **Библ.:** 11.

Рязанова Наталья Алексеевна – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой финансов, учета и банковского дела, Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко (пл. Гоголя, 1, г. Старобильськ, Луганская обл., 92703, Украина)

E-mail: natalirozez1975@gmail.com

UDC 330.5:338.3

Riazanova N. O. The Organisational-Economic Support for the Innovation Development of Renewable Energy

The article is aimed at forecasting and analyzing the organisational-economic support for the innovation development of renewable energy and its impact on the related economic sectors. An analysis of the independence of renewable energy from fluctuations in energy prices has been carried out, dynamics of the ratio of both the traditional and the renewable energy sources (RES) has been provided, which is determined by competition within the RES sector and is illustrated by the dynamics of cheapening of innovation technologies. The dynamics in reducing the wind and solar energy costs has been substantiated, and the ratio of the reduction of the EU RES subsidies has been analyzed. The expected positive effects of an active introduction of RES in our country have been identified. The substantiation of mechanisms for the allocation of subsidies to stimulate the innovation development of RES is of fundamental importance, and thus the most effective measures to implement these procedures have been presented. The policy of supporting renewable energies has been reflected, the emission of the life cycles of various technologies has been analyzed, the schemes for supporting renewable energies have been highlighted, and the prospects for direction of development of the non-traditional renewable energy sources in Ukraine have been determined.

Keywords: renewable energy sources, renewable energy, electric energy, innovation development.

Fig.: 3. **Bibl.:** 11.

Riazanova Nataliia O. – PhD (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Banking, Luhansk Taras Shevchenko National University (pl. Gogolya, 1, Starobils'k, Luhansk region, 92703, Ukraine)
E-mail: natalirozez1975@gmail.com

Перспективи сталого розвитку глобальної економіки тісно пов'язані з можливостями ефективного використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), що поступово заміщають традиційні викопні енергоресурси та набувають все більшого значення. Показово, що інвестиційні витрати в цю галузь економіки неухильно зростають, поступово перетворюючись з довгострокових вкладень в майбутнє з тривалими термінами окупності в поточні рентабельні інвести-

ції. Більшість сучасних держав, причому як розвинених, так і таких, що розвиваються, розробили довготривалі концепції розвитку відновлюваної енергетики, які дозволили понизити витрати її виробництва. Наслідком розвитку відновлюваної енергетики стане також поліпшення екологічної ситуації, посилення незалежності національних економік від імпорту енергоносіїв на тлі формування нових серйозних викликів для економік країн – експортерів енергоресурсів.

Проблеми економічного інноваційного розвитку сектора відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ) розглядалися такими зарубіжними вченими, як Хейнберг Р., Твайдел Дж., Робертсон С., Захер Е., Чарман Х., Якобсон М., Кепллер Дж., Делуччі М., Альпер А., Шеер Г. та ін.

У вітчизняній економічній і технічній літературі проблемі ефективності відновлюваних джерел енергії приділяли увагу такі дослідники, як Попель О. С. [10], Касич А. О. [5], Мхитарян Н. М. [9], Герасимчук В. Г. [2] і ряд інших.

Значне місце у вказаних роботах займають теоретичні питання оцінки комерційної ефективності використання відновлюваних джерел енергії. При цьому залишаються недостатньо вивченими проблеми довгострокового прогнозування розвитку відновлюваної енергетики, науково обґрунтованого стимулювання інновацій у сфері застосування ВДЕ, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між динамікою виробництва і споживання відновлюваних і невідновлюваних джерел енергії. Розробка якісних механізмів і отримання репрезентативних результатів рішення відмічених проблем є одним з найважливіших чинників підвищення глобальної конкурентоспроможності країн – лідерів у використанні ВДЕ.

Основною метою даної статті є прогнозування й аналіз організаційно-економічного забезпечення розвитку відновлюваної енергетики та її впливу на зв'язані сфери економіки.

Термін «відновлювані джерела енергії» застосовується до тих джерел енергії, запаси яких відновлюються природним чином, насамперед за рахунок потоку енергії сонячного випромінювання, що надходить на поверхню Землі, та є майже невичерпними. Це, передусім, сама сонячна енергія, а також її похідні: енергія вітру, енергія рослинної біомаси, енергія водних потоків і т. п. [10, с. 135]. До відновлюваних джерел енергії відносять також геотермальне тепло, яке надходить на поверхню Землі з її надр, низько потенційне тепло навколишнього середовища, а також деякі джерела енергії, пов'язані із життєдіяльністю людини (теплові «відходи» житла, органічні відходи промислових і сільськогосподарських виробництв і т. п.) [6].

Відновлювані джерела енергії вже відіграють важливу роль у поставках енергії. Коли використовуються поновлювані джерела, попит на традиційні знижується. Це вирішує питання збереження екології, а також обмеженості традиційних енергетичних ресурсів [5]. Тому в рамках концепції сталого розвитку в розвинених країнах упроваджуються на національному, регіональному та галузевому рівнях програми у сферах енергоефективності та енергозбереження, однією з основних складових яких є стимулювання використання відновлюваних джерел енергії. Позитивний довгостроковий ефект від реалізації стратегії енергозбереження у країні забезпечує поєднання провадження енергоефективних технологій із різнорівневими державними програмами з раціонального використання енергоресурсів та з іншими стратегічно важливими документами економічного розвитку [4]. Сталий розвиток національної економіки нерозривно

пов'язаний з енергоефективністю, яка визначається цілим рядом показників, серед яких необхідно виділити енергомісткість валового внутрішнього продукту.

Первинним стимулом розвитку ВДЕ стало розуміння недовговічності та неекологічності традиційних ресурсів, а також кон'юнктурності їх ціноутворення. У 2015 р. показник світової інвестиційної активності у відновлюваній енергетиці досяг 329 млрд дол. США і також має тенденцію до істотного зростання. Причому, цікаво, що пройдені етапи технологічного вдосконалення ВДЕ та визнання їх економічної значущості зумовили незалежність інвестиційної активності відновлюваної енергетики від коливань цін на енергоносії (рис. 1) [1].

Дійсно, слід зазначити відсутність кореляції між цими параметрами. Зниження обсягів інвестицій у 2012 р. пов'язане з інноваційним здешевленням технологій ВДЕ при одночасному зростанні їх частки у виробленні загальної енергії. Якщо у 2013 р. потужності ВДЕ склали 500 ГВт, перевищивши в півтора рази потужності світових АЕС, то до 2020 р. цей показник очікується на рівні 700 ГВт.

Досягнення цього результату стало можливим при одночасному інноваційному вдосконаленні ВДЕ і зростанні інституціональної підтримки як на рівні окремих країн, так і у світовій спільноті в цілому.

Трансформація макроекономічних і соціальних вигід від застосування ВДЕ в мікроекономічні стимули для інвесторів і споживачів показує значущість політичної, фінансової, інформаційної та інституціональної підтримки.

Політичною – починаючи з доповіді Програми ООН «Світове довкілля в 1972–1982 роках», що узагальнило потенційні можливості використання відновлюваних джерел енергії, до звернення Міжнародного парламентського форуму про переваги ВДЕ до учасників RENEWABLE-2004, в якому взяли участь більше 300 представників із 67 країн.

Фінансовою – від дотацій різних видів ВДЕ, що триразово перевищують вартість виробництва традиційної енергії, до їх економічної самодостатності та конкуренції в енергетичній сфері.

Інформаційною – від повідомлень про невеликі проекти ВДЕ до створення міжнародного спеціалізованого агентства (International Renewable Energy Agency), членами якого в результаті стали 140 країн.

Інституціональна підтримка розвитку ВДЕ привела до того, що до 2011 р. 89 держав розробили і впровадили необхідну нормативну базу, визначили стратегічні цілі та механізми розвитку відновлюваної енергетики [3].

Динаміка співвідношення відновлюваних і традиційних джерел представлена на рис. 2 (по осі абсцис – обсяги пропозиції традиційних джерел, а по осі ординат – пропозиція, що створюється поновлюваними джерелами). Після 2004 р. спостерігається скорочення застосування невідновлюваних джерел при зростанні ВДЕ [8].

Конкуренція усередині сектора ВДЕ ілюструється динамікою здешевлення інноваційних технологій. Якщо

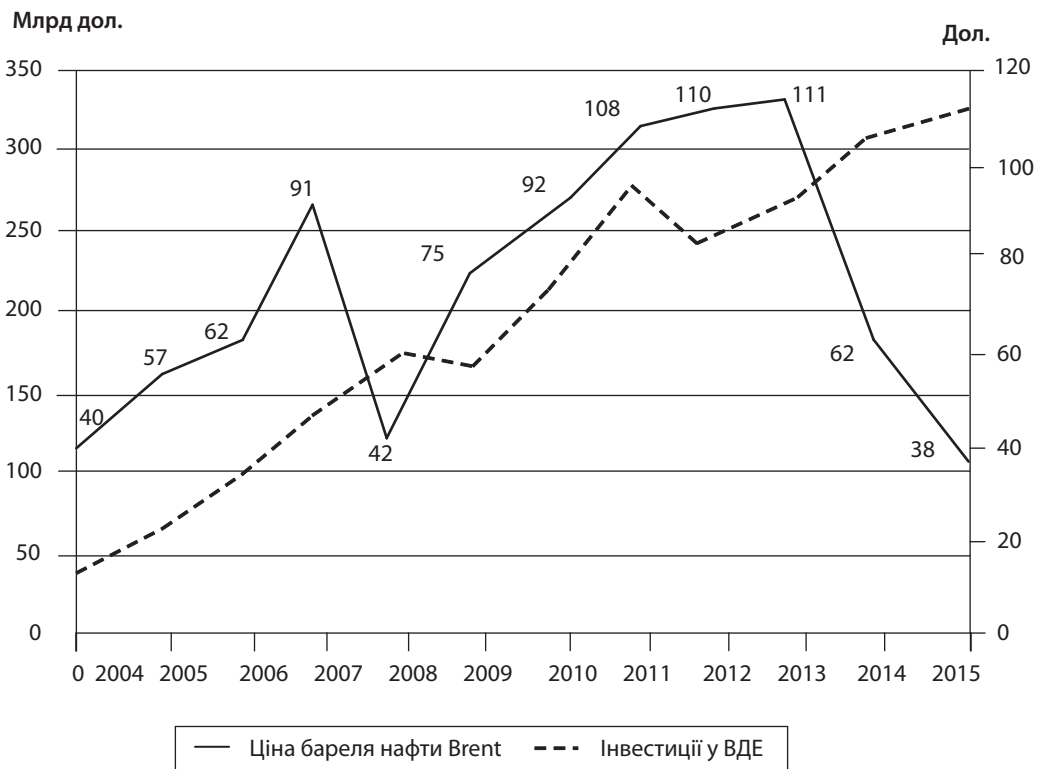

Рис. 1. Інвестиційна активність у сфері ВДЕ і вартість нафти

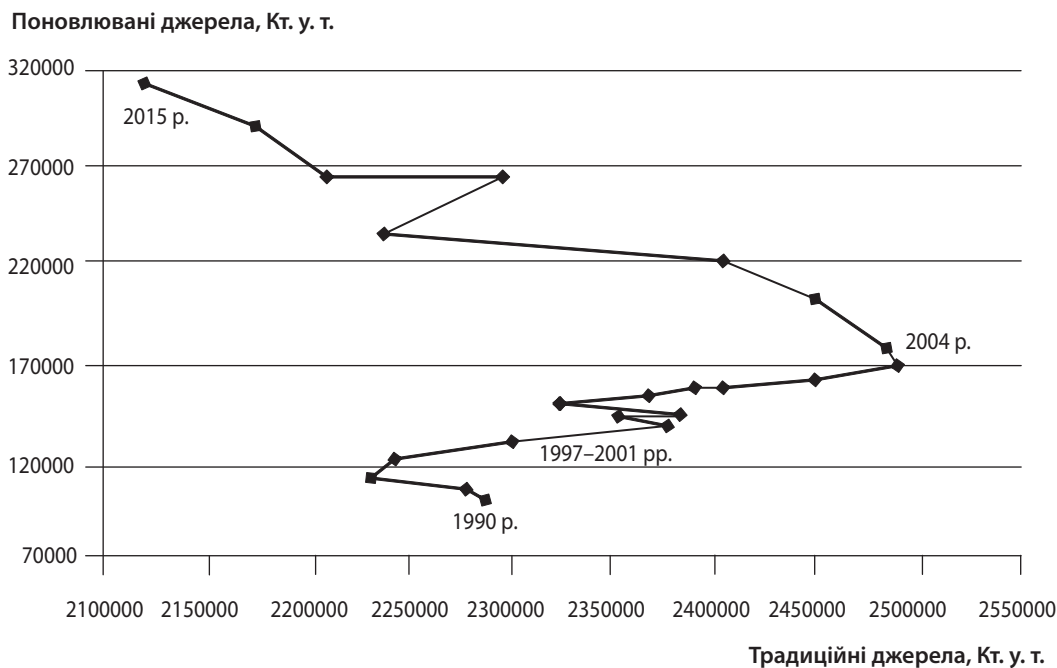

Рис. 2. Динаміка співвідношення традиційних і відновлюваних джерел, Кт. у. т.

у 2009 р. сонячна енергія обходила у 2,6 разу дорожче за енергію вітру, то у 2015 р. різниця складала 1,17 разу (рис. 3). Зростання середньої тривалості дії сервісних контрактів ВДЕ збільшилося з 4,5 до 6,9 років, зміцнюючи довготривалість міжгалузевих стосунків.

Співвідношення зниження субсидування ЄС ВДЕ в три рази, порівняно зі зростанням субсидій у виробництві традиційної енергії, де збільшення світових субсидій оцінюється з 312 млрд дол. у 2009 р. до 600 млрд

дол. у 2014 р., говорить про конкурентоспроможність відновлюваної енергетики [7].

Слід зазначити очікувані позитивні ефекти від активного впровадження ВДЕ в нашій країні [2]. Серед них:

- 1) своєчасне забезпечення потужностями пікової енергії;
- 2) збільшення частки маневрених джерел при максимальному електричному навантаженні;

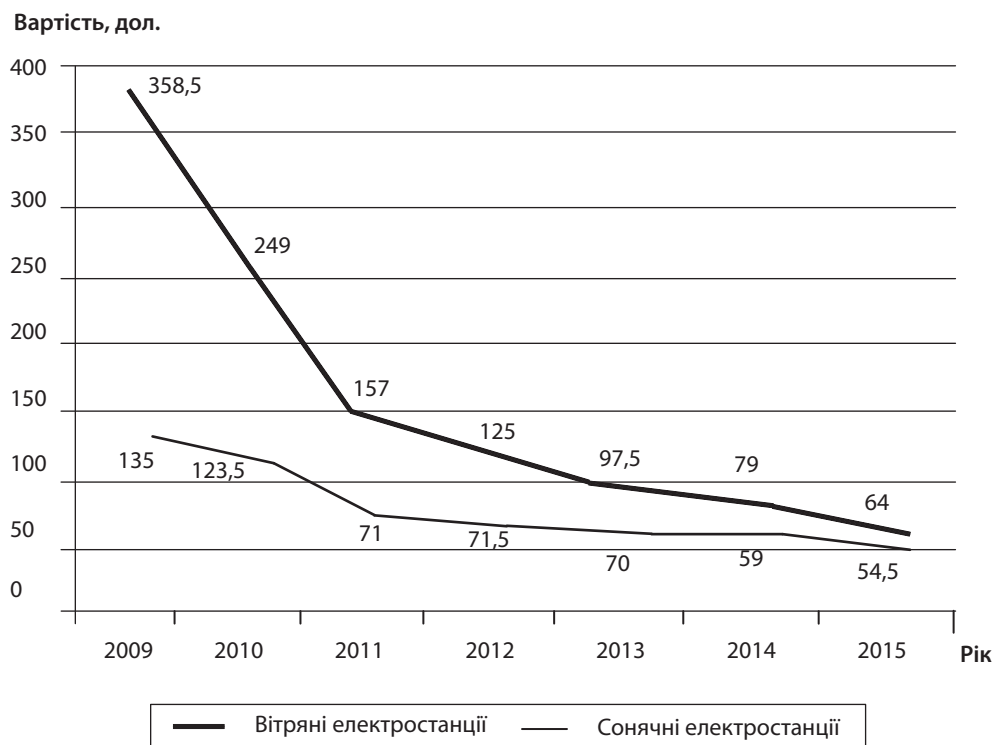

Рис. 3. Динаміка зниження вартості вітрової та сонячної енергії

3) ефективного заміщення застарілих потужностей, особливо в мікрогенерації;

4) задоволення зростаючого попиту на електроенергію;

5) зменшення кількості енергодефіцитних регіонів;

6) зменшення значущості домінуючого регіонального паливного ресурсу.

Крім того, застосування ВДЕ зменшить диференціацію тарифів у різних територіальних районах, вирівняє питоме споживання енергії, знижуючи регіональне розшарування, що впливає на рівень і якість життя в нашій країні. Поступове зниження використання традиційних носіїв енергії як виду палива простимулює розвиток їх глибокої переробки з більш високою доданою вартістю [9]. Аналіз перспективного використання ВДЕ в Україні показує недостатність інституціональних перетворень у цій сфері. Потрібне формування державного бачення стратегічних параметрів і характеристик продукції ВДЕ. Нові цільові орієнтири розвитку сегментів ВДЕ не мають бути гранично низькими в цілому по країні та повинні диференціюватися по регіонах з урахуванням територіального потенціалу ВДЕ. Заходи державної підтримки з розвитку ВДЕ мають вироблятися і реалізовуватися з урахуванням очікуваної частки ВДЕ в паливно-енергетичному балансі регіону. Регіони, найбільш придатні для оптимального економічного розвитку виробництва видів ВДЕ, що дозволяє створювати нові робочі місця, підвищувати зайнятість і забезпечувати зростання податкової бази усіх рівнів, повинні виступати основними вигодонабувачами державної підтримки. Потрібне цільове державне замовлення як інструмент, що дозволяє зорієнтувати вітчизняного виробника на ухвалення управлінських рішень для інвестицій у ВДЕ

і забезпечує зниження ринкових і фінансових ризиків. Для управління розвитком відновлюваної енергетики на регіональному рівні може бути створена структура підтримки активного розвитку відновлюваної енергетики шляхом удосконалення чинних нормативних документів і розробки нових.

Принципове значення має й обґрунтування механізмів розподілу субсидій, стимулюючих інноваційний розвиток ВДЕ. Найбільш ефективним є застосування офсетних контрактів, що забезпечують локалізацію виробництва і трансфер технологій, що створює додаткові стимули у сферах виробництва і споживання ВДЕ, сприяє зміцненню довіри між ключовими учасниками даних проектів, створюючи передумови для розширення подібної співпраці в майбутньому. Не менш ефективно впровадження технічних стандартів і нормативних правових актів, стимулюючих об'єднання енергетичних мереж, зняття адміністративних бар'єрів та інфраструктурних обмежень для виробників ВДЕ. Перспективним механізмом державної підтримки розвитку ВДЕ є застосування контрактів життєвого циклу при реалізації інноваційних проектів, що відрізняються підвищеними капітальними витратами в порівнянні з виробництвом енергії з традиційних джерел, і, навпаки, зниженими експлуатаційними витратами, розподіленими на період життєвого циклу ВДЕ.

Після 2020 р. альтернативні джерела енергії гратимуть значну роль у світовому енергетичному балансі, здійснюючи заміщення невідновлюваних джерел енергії. Очікувана відмова від використання викопної енергії в ЄС вимагає підготовки до неминучої трансформації енергетичного ринку для постачальників традиційних

природних ресурсів [11]. Для України представляється важливим прийняти в розрахунок виявлені довгострокові тенденції витіснення вуглеводневої сировини на світовому енергетичному ринку та використати обставини, що склалися, для формування власної відновлюваної енергетики як локомотива нової економіки. Активне застосування ВДЕ забезпечить вирівнювання життєвих стандартів населення, підвищить платоспроможний попит підприємств, оскільки має значний потенціал збереження фінансових коштів. Збільшення частки ВДЕ в енергетичних балансах сприятиме підвищенню енергетичної безпеки регіонів і зростанню ефективності господарської діяльності споживачів і виробників енергії. Інноваційна енергетична інфраструктура, що формується на базі промислових сховищ відновлюваної енергії, підвищення вимог до енергоефективності споживачів, подальше зниження енергоємності ВВП сприятимуть новому якісному зростанню використання відновлюваної енергії, яка стає все більш конкурентоздатною в порівнянні з традиційною. Поновлювана енергетика робить внесок не лише в національну енергетичну безпеку країн, але і залишає в минулому залежність економік від нестабільних цін на сировину. Міцність цього сегмента енергетики підтверджується не лише десятиліттями стійкої роботи, але і поступовим відходом від пільгових тарифів до поширення технологій, що не вимагають дотацій.

ВИСНОВКИ

Роль відновлюваної енергетики у світовому енергопостачанні продовжує підвищуватися як у країнах, що розвиваються, так і в розвинених. У 2012–2015 рр. кількість країн, в яких були прийняті нові національні стратегії та цільові показники по ВДЕ, значно зросло. Це, зокрема, було обумовлено безперервним технічним прогресом, зниженням витрат і прийняттям інноваційних механізмів фінансування, що, зрештою, зробило технології ВДЕ доступними все більшій кількості країн. Проте, як і раніше, зберігається ряд економічних і технічних проблем, які перешкоджають широкомасштабному освоєнню і поширенню технологій ВДЕ. Для подолання цих проблем потрібний подальший прогрес у справі скорочення витрат через підготовку кадрів, нарощування масштабів діяльності, створення гнучких умов інвестування, забезпечення інтеграції технологій ВДЕ в існуючі енергосистеми, нарощування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

В Україні спостерігається позитивна тенденція до більш інтенсивного використання відновлюваних джерел енергії. Однак розвитку даної сфери енергетики перешкоджає низка проблем, серед яких необхідно зазначити законодавчі проблеми, високу вартість електроенергії з відновлюваних джерел енергії, відсутність необхідного фінансування та ін. Тому покращання інвестиційного та бізнесового клімату в країні дасть можливість притоку як вітчизняних, так і іноземних інвестицій.

У ході подальших досліджень представляється цікавим детально розглянути чинники і тенденції розвитку світового сектора відновлюваних джерел енергії, глобальні макроекономічні ефекти розвитку ВДЕ, між-

народну політику та національні зусилля відносно розвитку ВДЕ. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бучнев А. О. Политико-экономические стимулы развития возобновляемых источников энергии. *Нефть, газ и бизнес*. 2012. № 9. С. 5–7.
2. Герасимчук В. Г., Романюк О. В. Тенденції розвитку відновлюваної енергетики у світі і в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. Вип. 1. С. 4–8.
3. Гречухина И. А., Кирюшин П. А. Возобновляемая энергетика как фактор ценообразования на рынке электроэнергетики. *Вестник Государственного университета управления*. 2014. № 17. С. 120–128.
4. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc>
5. Касич А. О., Литвиненко Я. О., Мельничук П. С. Альтернативна енергетика: світовий та вітчизняний досвід. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка. 2013. Вип. 23. С. 43–47.
6. Ребенок Н. В. Класифікація нетрадиційних, відновлюваних і альтернативних видів паливно-енергетичних ресурсів та аналіз їх властивостей. URL: http://www.esteticamente.ru/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2010_43/7.htm
7. Костецький В. В. Перспективи інвестиційно-інноваційного розвитку житлово-комунального господарства України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 2. С. 82–91.
8. Кудрявцева О. В., Гречухина И. А. Адаптация региона к изменению климата. *Экономика природопользования*. 2013. № 3. С. 35–43.
9. Мхитарян Н. М. Стратегія розвитку відновлюваної енергетики в Україні // Нетрадиционная энергетика в XXI веке: материалы V междунар. конф. (АР Крым, 2009). С. 9–12.
10. Попель О. С., Туманов В. Л. Возобновляемые источники энергии: состояние и перспективы развития. *Альтернативная энергетика и экология*. 2011. № 2. С. 135–148.
11. Стан та загальнодержавні проблеми впровадження заходів енергоефективності в Україні. URL: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15016.3.004.pdf

REFERENCES

- Buchnev, A. O. "Politiko-ekonomicheskiye stimuly razvitiya vozobnovlyayemykh istochnikov energii" [Political and economic incentives for the development of renewable energy sources]. *Neft, gaz i biznes*, no. 9 (2012): 5-7.
- "Enerhetychna stratehiia Ukrainy na period do 2030 roku" [Energy strategy of Ukraine for the period up to 2030]. <http://zakon.rada.gov.ua/signal/kr06145a.doc>
- Grchukhina, I. A., and Kiryushin, P. A. "Vozobnovlyayemaya energetika kak faktor tsenoobrazovaniya na rynke elektroenergii" [Renewable energy as a pricing factor in the electricity market]. *Vestnik Gosudarstvennogo universiteta upravleniya*, no. 17 (2014): 120-128.
- Herasymchuk, V. H., and Romaniuk, O. V. "Tendentsii rozvytku vidnovliuvanoi enerhetyky u sviti i v Ukraini" [Trends in the development of renewable energy in the world and in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, no. 1 (2014): 4-8.
- Kasych, A. O., Lytvynenko, Ya. O., and Melnychuk, P. S. "Alternatyvna enerhetyka: svitovyi ta vitchyzniani dosvid" [Alternative energy: world and domestic experience]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Ser.: Ekonomika, no. 23 (2013): 43-47.

Kostetskiy, V. V. "Perspektyvy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy" [Prospects of investment and innovation development of housing and communal services of Ukraine]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 2 (2014): 82-91.

Kudryavtseva, O. V., and Grechukhina, I. A. "Adaptatsiya regiona k izmeneniyu klimata" [Adaptation of the region to climate change]. *Ekonomika prirodopolzovaniya*, no. 3 (2013): 35-43.

Mkhytarian, N. M. "Stratehiia rozvytku vidnovliuvanoi enerhetyky v Ukraini" [Renewable Energy Development Strategy in Ukraine]. *Netraditsionnaya enerhetyka v XXI veke*. AR Krym, 2009. 9-12.

Popel, O. S., and Tumanov, V. L. "Vozobnovlyayemye istochniki energii: sostoyaniye i perspektivy razvitiya" [Renewable energy

sources: state and development prospects]. *Alternativnaya energetika i ekologiya*, no. 2 (2011): 135-148.

Rebenok, N. V. "Klasyfikatsiia netradytsiinykh, vidnovliuvanykh i alternatyvnykh vydiv palyvno-enerhetychnykh resursiv ta analiz yikh vlastyvosti" [Classification of non-traditional, renewable and alternative types of fuel and energy resources and analysis of their properties]. http://www.esteticamente.ru/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2010_43/7.htm

"Stan ta zahalno derzhavni problemy vprovadzhennia zakhodiv enerhoefektyvnosti v Ukraini" [Status and national problems of implementation of energy efficiency measures in Ukraine]. http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/15016.3.004.pdf

УДК 378.4.014.54(477)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

© 2017 СЕМЕНЕЦЬ Ю. О.

УДК 378.4.014.54(477)

Семенець Ю. О. Шляхи вдосконалення ресурсного забезпечення вищих навчальних закладів в Україні

Стаття присвячена оцінці розподілу фінансових ресурсів університетів у розрізі поточних і капітальних видатків шляхом аналізу публічних закупівель ключових вищих навчальних закладів України та виробленню пропозицій щодо підвищення ефективності ресурсного забезпечення національної системи вищої освіти на рівні університетів. Для досягнення поставленої мети за допомогою модуля аналітики ProZorro здійснено аналіз публічних закупівель 50 провідних університетів України за рейтингом «Топ 200 Україна» у період з 1 серпня 2016 р. по 31 липня 2017 р. Встановлено, що частка капітальних видатків університетів України є нижчою, ніж у європейських країнах, що негативно впливає на ресурсний потенціал вищої школи. За результатами аналізу більшість закупівель вищих навчальних закладів є допороговими і здійснюються за неконкурентними процедурами закупівлі шляхом укладання прямого договору з постачальником (виконавцем), що свідчить про недостатньо ефективне використання фінансових ресурсів. Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності використання коштів у частині здійснення публічних закупівель, що сприятимуть зростанню рівня матеріально-технічного оснащення університетів і вдосконаленню ресурсного забезпечення вищої школи.

Ключові слова: вища освіта, університет, матеріально-технічна база, публічні закупівлі, ефективність.

Рис.: 2. **Бібл.:** 10.

Семенець Юлія Олександрівна – аспірантка кафедри політичної економії, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: yuliasemenets@gmail.com

УДК 378.4.014.54(477)

Семенець Ю. А. Пути совершенствования ресурсного обеспечения высших учебных заведений в Украине

Статья посвящена оценке распределения финансовых ресурсов университетов в разрезе текущих и капитальных расходов путем анализа публичных закупок ключевых высших учебных заведений Украины и выработке предложений по повышению эффективности ресурсного обеспечения национальной системы высшего образования на уровне университетов. Для достижения поставленной цели с помощью модуля аналитики ProZorro осуществлен анализ публичных закупок 50 ведущих университетов Украины по рейтингу «Топ 200 Украина» в период с 1 августа 2016 г. по 31 июля 2017 г. Установлено, что доля капитальных расходов университетов Украины ниже, чем в европейских странах, что отрицательно влияет на ресурсный потенциал высшей школы. По результатам анализа большинство закупок высших учебных заведений является допороговыми и осуществляются по неконкурентной процедуре закупки путем заключения прямого договора с поставщиком (исполнителем), что свидетельствует о недостаточно эффективном использовании финансовых ресурсов. Предложены рекомендации по повышению эффективности использования средств в части осуществления публичных закупок, способствующие росту уровня материально-технического оснащения университетов и совершенствованию ресурсного обеспечения высшей школы.

Ключевые слова: высшее образование, университет, материально-техническая база, публичные закупки, эффективность.

Рис.: 2. **Библ.:** 10.

Семенець Юлія Олександрівна – аспірантка кафедри політичної економії, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: yuliasemenets@gmail.com

UDC 378.4.014.54(477)

Semenets Iu. O. The Ways to Improve the Provision of Resources for Higher Education Institutions in Ukraine

The article is concerned with an assessment of the allocation of financial resources of universities in terms of both the current and the capital expenditure by means of analyzing the public procurement of the important higher education institutions in Ukraine and elaboration of proposals for improving efficiency of the provision of resources for the national higher education system at the university level. To achieve the purpose set, an analysis of public procurements for 50 leading Ukrainian universities, ranked in the «Top 200 Ukraine» from August 1st, 2016 to July 31st, 2017, has been carried out, using the ProZorro analysis module. It has been found that the share of capital expenditures of Ukrainian universities is lower than in European countries, which has a negative impact on the resource potential of higher education. As a result of the carried out analysis, most of the purchases for higher education institutions are before-threshold and are implemented in a noncompetitive procurement process through the conclusion of a direct contract with the supplier (contractor), which indicates the insufficiently efficient use of financial resources. Recommendations to improve efficiency of the use of funds in terms of public procurement have been made, which would contribute to an increase in the level of the material-and-technical provision of universities and to an improvement of the provision of resources for higher education.

Keywords: higher education, university, material-and-technical basis, public procurement, efficiency.

Fig.: 2. **Bibl.:** 10.

Semenets Iuliia O. – Postgraduate Student, Department of Political Economy, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: yuliasemenets@gmail.com